

УДК 378.14+372+378.4

Т. М. Яблонська

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ТРУДНОЩІВ У ПРОЦЕСІ РОБОТИ МАГІСТРІВ- ФІЛОЛОГІВ З ПУБЛІЦИСТИЧНИМИ ТЕКСТАМИ

У статті розглянуто лінгвістичні труднощі, що виникають у процесі роботи магістрів-філологів з публіцистичними текстами, та виявлено шляхи їх подолання.

Ключові слова: публіцистичний текст, лінгвістичні труднощі, антиципація, заголовок тексту, мовна здогадка.

В статье рассмотрены лингвистические трудности, которые возникают у магистров-филологов в процессе работы с публицистическими текстами, и выявлены способы их преодоления.

Ключевые слова: публицистический текст, лингвистические трудности, антиципация, заголовок текста, языковая догадка.

In the focus of the article there are the linguistic difficulties encountered by Master's degree (Philology) students in the process of publicistic texts' comprehension. The ways to overcome such problems are revealed.

Key words: publicistic text, linguistic difficulties, anticipation, the headline of the text, language guess. Master of Philological sciences

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сьогоднішній день публіцистичний стиль посідає особливе місце в системі стилів літературної мови, оскільки в багатьох випадках він повинен перероблювати тексти, створені в межах інших стилів. Наукове та ділове мовлення орієнтоване на інтелектуальне відображення дійсності, художнє мовлення — на його емоційне відображення. Публіцистика грає особливу роль — вона прагне задовольнити як інтелектуальні, так і естетичні потреби. Видатний французький лінгвіст Ш. Баллі писав, що “наукове мовлення — це мова ідей, а художнє мовлення — це мова

почуттів” [1]. До цього можна додати, що публіцистика — це мова думок і почуттів. Важливість тем, що висвітлюються засобами масової інформації, потребує ґрунтовних роздумів і відповідних засобів логічного викладу думки, а вираження авторського ставлення до подій є неможливим без використання емоційних засобів мови. Викладання іноземної мови, безумовно, ґрунтується на роботі з текстом. Текст є основною навчально-методичною одиницею навчання. Використання на заняттях з іноземної мови текстів різноманітної тематики, в тому числі і автентичних, здатне не тільки покращити граматичні навички студентів, розширити та збагатити їх словниковий запас, але й у цілому підвищити мотивацію та зацікавити їх у вивченні предмета. Однією з найважливіших особливостей організації роботи з текстом на заняттях з іноземної мови є розвиток у студентів механізму ймовірного прогнозування або мовної здогадки.

Залишати цей момент без уваги, як на жаль це робить більшість дослідників, вважаємо неправомірним, оскільки саме вони, не маючи адекватного перекладу на рідну мову, викривлюють сприймання того, що читається. А студенти, не розуміючи того, що це особливі висловлювання, перекладають їх складові елементи дослівно, що і призводить до безглуздості самого процесу читання. Тому вважаємо доцільним приділити увагу лінгвістичним труднощам, що виникають у процесі роботи магістрів-філологів з публіцистичними текстами, та шляхам їх подолання.

Аналіз останніх наукових досліджень. З точки зору О. М. Соловової, ймовірнісне прогнозування можна визначити як “породження гіпотез, передбачення ходу подій” [2, с. 131]. Розвиток у студентів механізму ймовірного прогнозування дозволяє полегшити роботу з незнайомим текстом на занятті з іноземної мови, а також зняти труднощі у читанні тексту. У студентів важливо розвивати навичку адекватного розуміння іншомовного тексту, вміння аналізувати текст за допомогою мовних асоціацій та здогадки [3, с. 12]. Варто окремо розглянути особливості роботи з публіцистичним текстом на заняттях з іноземної мови. Як зазначає Т. Г. Добросклонська, робота з текстами ЗМІ в аудиторії надає викладачам іноземної мови великі можливості у вирішенні низки задач, а саме від тренування сприйняття тексту та розширення лексичного словникового запасу до розвитку навичок усного мовлення та отримання нових знань про країну, мова якої ви-

вчається. Газета є найбагатшим мовним та соціокультурним тезаурусом, невичерпним джерелом живої інформації про культуру та історію країни, мова якої вивчається, а також і текстом, що відображає усі нюанси руху мовної норми [4, с. 236]. Газета доступна та зручна в обігу, а робота з нею у процесі занять не потребує додаткових технічних засобів. Саме тому робота з публіцистичним текстом повинна складати невід'ємну частину заняття з іноземної мови. Автентичні статті можуть бути використані, перш за все, під час роботи зі студентами, що вивчають іноземну мову. Використовуючи автентичні тексти на заняттях з іноземної мови, необхідно розуміти, що слова не існують ізольовано, а включені у складну систему лексико-семантичних відносин. Саме ці відносини, згідно з О. М. Солововой, і визначають характер прогнозування. Смысловое прогнозування пов'язане з антиципацією та визначається тим фактом, наскільки глибоко студенти ознайомлені з контекстом. Важливою складовою роботи з текстом є формування у студентів навичок та вмінь міркувати над текстом для читання, прогнозувати тему, зміст тексту, а також і спиратися у процесі аналізу тексту на позатекстову інформацію, тобто систему заголовку та підзаголовку тексту [7, с. 62].

Мета статті полягає у виявленні лінгвістичних труднощів у процесі роботи магістрів-філологів з публіцистичними текстами та шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Розуміння англomовного газетного матеріалу багато в чому залежить від уміння студентів долати складні у лінгвістичному відношенні труднощі. Як відомо, політичні, економічні і культурологічні тексти рясніють мовними явищами, такими як неологізми (to institutionalize, a marcher), образні фразеологічні вирази (dragged-out talks, wild-cat strike), сленг (If it fails, it will just say it tried its damndest), прислів'я (Crooked as a corkscrew. Swift as an arrow), метафори (Beijing is fighting hard. Beijing's iron fist), метонімія (We need a couple of strong bodies in our team. There are a lot of good heads in the university.), епітети (deadly virus, mutating virus), порівняння (He is like a pillar of society), гіперболи (Writing desk was a size of a tennis court), літоти (War blows a tiny hole in budget). Вивчення цих слів та висловів як активної лексики далеко не завжди є можливим, по-перше, через відсутність достатнього навчального часу і, по-друге, у зв'язку з їх рідким уживанням у повсякденному мовленні. Звичайно, залишити дані

мовні явища без уваги вважається неправомірним тому, що студенти, не розуміючи, що це особливі висловлювання, починають дослівно перекладати їх з іноземної мови на рідну, що і призводить до безглуздості самого процесу читання.

На нашу думку, подолання таких лінгвістичних труднощів під час роботи з публіцистичним текстом може здійснюватись трьома шляхами. По-перше, студентів необхідно забезпечити словником, в якому будуть зазначені вищеназвані явища, звичайно, з перекладом на рідну мову. По-друге, необхідно навчити студентів “опускати” важкі місця тексту і спонукати їх до розуміння його основного змісту. По-третє, необхідно розвивати у студентів мовну здогадку.

Як відомо, користування словником під час роботи з публіцистичним текстом в цілому виправдане, але за умови, що звернення до нього буде здійснюватись не після майже кожного слова, а приблизно п’ять-сім разів. У протилежному випадку губиться сенс того, що читається, і далеко не завжди можна знайти у словнику ту форму іменника чи прикметника, що вживається в самому тексті. Робота з ідіоматичними висловлюваннями є ще складнішою, тому що їх сенс закладено не в одне слово, а у фразу в цілому. Крім того, в текстах даного стилю досить часто вживаються такі стилістичні явища, як метафора, гіпербола, порівняння. Також вони багаті на неологізми. Саме тому для розуміння більш простих у лінгвістичному відношенні текстів словник може надати допомогу, а для розуміння надмірно експресивних — ні.

Вчити студентів не помічати лінгвістичні труднощі з метою розуміння основного сенсу того, що читається, також, безумовно, необхідно. Проте реально досягти такого вміння можливо лише у тих студентів, у кого дуже великий словниковий запас, а також є так зване “відчуття мови” і розвинені вміння читання англomовної навчальної літератури. На жаль, в немовних вищих навчальних закладах таких студентів дуже мало. Також не уявляється можливим аналізувати зміст прочитаної інформації, обговорювати та інтерпретувати її, якщо студенти не володіють в достатньому ступені лексичними, граматичними та стилістичними явищами, які зустрічаються в тексті. З цього випливає, що робота студентів немовних закладів з публіцистичними текстами повинна мати не тільки пізнавальний, але й навчальний характер.

Обмежений словниковий запас студентів немовних вnz не може забезпечити повноцінне читання публіцистичних текстів, тому найбільш доцільним способом розвитку в них умінь вважаємо навчання мовної здогадки. За допомогою мовної здогадки у студентів може сформуватися потенційний словниковий запас, тобто така мовна інформація, що може використовуватися для рецептивної комунікації. Вона здатна значно розширити читацькі можливості студентів, тому мотивація її накопичення є достатньо високою.

О. М. Соловова розрізняє три етапи роботи з публіцистичним текстом на заняттях з іноземної мови: дотекстовий, текстовий та післятекстовий [2, с. 160]. З її точки зору, саме дотекстовий етап включає в себе таку роботу з заголовком тексту, що в свою чергу допомагає студентам зрозуміти проблематику тексту, що читається. Заголовок незнайомого тексту сприймається студентами як звичайне слово, не обтяжене контекстом [5, с. 107]. Під час роботи з заголовком тексту студенти роблять припущення стосовно змісту всього тексту. В подальшому вони приймаються або спростовуються. На наступному текстовому етапі здійснюється контроль сформованості в студентів різних мовних навичок та мовленневих умінь. Післятекстовий етап може бути присутнім тільки тоді, коли текст використовується не як засіб формування уміння читати, а для розвитку продуктивних умінь в усному та писемному мовленні. Завдання післятекстового етапу полягає у використанні ситуації, описаної у тексті, в якості мовної, мовленневої та змістової опори для розвитку умінь усного або писемного мовлення. Цікаво відмітити, що після роботи з текстом студенти мають чудову нагоду повернутися до заголовку та обговорити, чи виправдались їх очікування та асоціації, що з'явилися у них на самому початку роботи. Така схема роботи з текстом дозволяє не тільки мінімізувати можливі труднощі в роботі з текстом, але й найбільш точно зрозуміти основну ідею тексту та авторську точку зору. Це стосується не тільки художніх текстів, а також і публіцистичних, тому що найчастіше саме публіцистичні тексти потребують від студентів культурологічної та країнознавчої інформації.

Магістрам-філологам було запропоновано ознайомитися з текстом “Italy opens up island of Montecristo to tourists” і, звичайно, перш за все звернути увагу на заголовок тексту. Студенти повинні були висловити свою точку зору з приводу того, викликає в них

жодних утруднень заголовки тексту чи ні і пояснити чому. Майже усі учасники опитування почали досить впевнено гратись в різноманітні асоціації і вказували у своїх відповідях ті чи інші події. Більшість студентів успішно виконали поставлене перед ними завдання і чітко відзначили, що мова йде про твір видатного письменника Олександра Дюма “Граф Монте Крісто” і також про те, що він у своєму шедеврї прославив цей чудовий острів. Деякі студенти не зрозуміли, що саме цей острів і був джерелом схованих скарбів. Крім цього, студенти навіть припустили, що цей острів просто назвали ім’ям відомого персонажа.

Italy opens up island of Montecristo to tourists

The tiny Tuscan island of Montecristo, whose mysterious history is filled with saints, monks and pirates, is to be opened up to the public for the first time. The diamond-shaped island which is around four square miles in size, was immortalized by Alexandre Dumas in the Count of Monte Cristo as the site of an enormous hidden treasure. For almost 40 years, since it became a nature reserve, only scientists and researchers have been allowed within three miles of the island’s granite cliffs. The waters were regularly patrolled to make sure the island’s population of monk seals, dolphins, tuna and rare birds was not disturbed. Anyone entering the waters illegally was liable to an instant 150 pounds fine. However, the Park Authority for the Tuscan Archipelago has now decided to allow up to 1,000 tourists a year to visit Montecristo, which lies 22 miles south of Elba and 40 miles from the coast of Italy. Visitors will be allowed from April 1 to July 15 and then from August 31 to the end of October each year. Trips for 2009 have to be booked with the authority by the end of January next year.

Dumas arrived on the island in 1842, in the company of Napoleon Bonaparte’s nephew. “It is fantastic and lonely, smelling of thyme and broom,” he wrote, in a letter. He decided to write The Count of Monte Cristo to remind him of the trip. Dumas was inspired by tales of a pirate’s haul, buried in one of the island’s grottos. In the 1550s, two pirates, Red Beard and Dragut, sacked the monastery on Montecristo and set up their base. Dragut, a Turk, is thought to have accumulated vast wealth and hidden his haul somewhere on the island. However, for most Italians, its nickname is “the island that doesn’t exist”, as almost no one has set foot upon it. “Montecristo is an open-air museum and people who go there must understand what treasures they will see.”

Отже, при виконанні завдання студенти зіткнулись з труднощами, викликаними нестачею загальних фонових знань.

Висновки. Таким чином, розвиток у магістрів-філологів такого важливого читацького вміння, як прогнозування, тобто вміння припускати, передбачати зміст тексту із заголовка та групи ключових слів є значним моментом підготовчого етапу роботи з текстом. Серед прийомів, що сприяють формуванню вміння читати тексти різного характеру, слід приділяти особливу увагу завданням, спрямованим на розвиток механізму прогнозування (антиципації), а саме прогнозування змісту тексту за заголовком, епіграфом; складання попереднього плану тексту до його читання з урахуванням заголовка та характеру самого тексту [6, с.16–17].

Такі дотекстові завдання сприяють цілеспрямованому читанню, а також змушують студентів більш глибоко осмислити зміст тексту навіть ще до самого читання. Викладач перед читанням тексту може запропонувати студентам написати асоціації, а потім обговорити їх у вигляді дискусії. Робота з заголовком тексту може також включати в себе аналіз лексичних труднощів.

Газетні статті, безумовно, містять актуальну інформацію та цікаві автентичні тексти, що стимулюють студентів до розвитку навичок та вмінь. Правильне використання газетних публікацій на заняттях з іноземної мови здатне не тільки допомагати студентам розвивати навички читання, а також і дозволяє їм оволодіти граматичними структурами мови, що вивчається, а також збагатити словниковий запас. У процесі підготовки до занять з іноземної мови викладач може обирати тексти різних жанрів. Крім того, може варіюватися і тематика статей — цікаві, проблемні матеріали здатні збільшити зацікавленість магістрів-філологів у навчальному процесі та предметі в цілому. Робота з заголовком тексту є важливим етапом роботи з публіцистичним текстом на заняттях з іноземної мови. Саме аналіз заголовку перед прочитанням тексту дозволяє подолати можливі мовні та смислові труднощі, пов'язані з розумінням культурологічних та лінгвокраїнознавчих компонентів змісту тексту.

ПОСИЛАННЯ ТА ПРИМІТКИ

1. Балли Ш. Французская стилистика / Шарль Балли ; [пер. с фр. К. А. Долинина]. — 2-е изд., стереотипное. — М.: Едиториал УРСС, 2001. — 392 с.
2. Соловова Е. Н. Практикум по базовому курсу методики обучения иностранным языкам: учеб. пособие для вузов. — М.: Просвещение, 2006. — 192 с.
3. Болгова Л. А., Халеева И. И. Работа с текстом на уроке немецкого языка. — М.: Высш. шк., 1989. — 125 с.
4. Добросклонская Т. Г. Вопросы изучения медиатекстов (опыт исследования современной английской речи). — М.: Едиториал УРСС, 2005. — 288 с.
5. Корытная М. Л. Вопросы подготовки экспериментального исследования роли заголовка и ключевых слов в понимании текста // Слово и текст: актуальные проблемы психолингвистики. — Тверь, 1994. — С. 106–111.
6. Ипполитова Н. А. Особенности обучения чтению в начальной школе // Начальная школа: плюс-минус. — М., 1999. — № 5. — С. 16–23.
7. Светловская Н. Н. Методика внеклассного чтения: кн. для учителя. — 2-е изд., перераб. — М.: Просвещение, 1991. — 207 с.